

Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi (OMAD), Cilt 2, Sayı 3, Temmuz 2015, ss. 17-41.

Journal of Ottoman Legacy Studies (JOLS), Volume 2, Issue 3, July 2015, pp. 17-41.

ISSN 2148-5704

KERİMÎ'NİN EDİRNE ŞEHRENGİZİ

Edirne Shehregiz of Kerimi

Zehra GÖRE*

Özet: Bu makalede Kerîmî'nin şehrengizinin şekil ve muhteva özellikleri ile eserin tenkitli metnine yer verilmiştir. Kanunî devri şairlerinden olan ve hayatı hakkında oldukça sınırlı bilgilere ulaşılan Kerîmî'nin Edirne şehrengizinin iki nüshasına ulaşılmıştır. Bu nüshaların karşılaştırılması neticesinde oluşan metne göre eser 202 beyittir. Tevhid, münâcât, sebeb-i te'lif, Edirne şehrinin övgüsü, Edirne güzellerinin övgüsü, dua ve hâtîme bölümleri bulunan manzumede Kerîmî 59 güzelin övgüsünü yapmaktadır. Kerîmî'nin Edirne şehrengizi, XVI. yüzyıldan itibaren görülmeye başlayan ve yazılması bir süre moda haline gelen Divan şiiri içerisinde özgün yapısıyla dikkat çeken türün tipik bir örneğidir. Sanat kaygısının görülmediği, çarşı esnafından meslek sahibi erkek güzellerin mesleklerine, ad ve lakaplarına uygun cinas ve teşbihlerle tasvir edildiği karakteristik bir yapı arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Şehrengiz, Edirne Şehrengizi, Kerîmî

Abstract: This article examines and analyzes the form and content of Kerimi's Edirne Shehregiz. We have limited information about the life of Poet Kerimi, who lived during the reign of Ottoman Sultan Suleyman the Magnificent (r.1520-66). So far two copies of Kerimi's Edirne Shehregiz have been identified. Shehregiz is a type of Divan poetry, which honors a city and its people. It first appeared in the sixteenth century. A comparison of the two copies of Kerimi's Edirne Shehregiz indicates that the work is composed of 202 couplets. His work has several sections; tawhid (Oneness), invocation, causes of writing, compliments of the city of Edirne, compliments of 59 Edirne people, prayer and epilog.

Key Words: Shehregiz, Shehregiz of Edirne, Kerimi

Giriş

Divan şiirinin özgün eserleri arasında olduğu kabul edilen şehrengizlerin ilk örneği XVI. yüzyılda (M 1512) Mesîhî'nin yazdığı Edirne Şehrengizi'dir. Bunu aynı yüzyılda (M 1512) Zâtî'nin kaleme aldığı Edirne şehrengizi takip eder. Kâtib'in İstanbul ve Vize şehrengizi (M 1513), Taşlıcalı Yahyâ'nın İstanbul ve Edirne şehrengizleri (M 1522), Lâmi'î'nin Bursa şehrengizi ise XVI. yüzyılda bu türün sevildiğini ve âdeta moda hâline geldiğini gösterir.¹

Yazılan ilk eserlere bakıldığında Edirne'yi konu alan şehrengizlerin sayıca fazla olması ayrıca dikkate değerdir. Osmanlı İmparatorluğu'nun başkentlerinden biri olmasının yanında tarihî ve doğal güzellikleriyle cezbedici bir belde olan Edirne, bu özellikleri divan edebiyatına konu olmuş şehirlerdendir. Nitekim şehrengizler hakkında yapılan çalışmalar da incelendiğinde Edirne'nin hakkında en çok şehrengiz yazılan şehirlerden biri olduğu görülmektedir.² Bunda

* (Doç. Dr.), Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, Konya/Türkiye, e-mail: zgore@hotmail.com

¹ Ağâh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatında Şehr-engizler ve Şehr-engizlerde İstanbul*, İstanbul Enstitüsü, İstanbul, 1958, s. 16

² Bayram Ali Kaya, "Şehrengiz", *TDVİA*, C. 38, s. 462; Ahmet Kırkkılıç, "Edirne Şehrengizleri ve Şairleri", *Yedi İklim Kültür Edebiyat Dergisi*, (Edirne Özel Sayısı), C. 6, S. 47, İstanbul, 1994, s. 94 -101; Ahmet Kırkkılıç, "Şehrengizler, Edirne Şehrengizleri ve Neşatî'nin Edirne Şehrengizi", *Edirne İl Halk Kütüphanesi Bülteni*, 1988, s. 44-55.

Mesîhî'nin rolü şüphesiz önemlidir. Divan edebiyatında farklı bir tür ortaya koymak suretiyle çığır açan Mesîhî, takip edilmiş ve bazı şairler tarafından da tanzir edilmiştir. Kınalızâde Hasan Çelebi, Tâbî hakkında bilgi verirken “*Mesîhî'nün şehrengîzine andan iyi kimse nazîre dimemişdür*” der.³ Ahdî'nin tezkiresinde de Firdevsî'den bahsederken “*Mesîhî'nün şehrengîzine nazîre dimiş.*”⁴ şeklinde bilgi verdiği bakılarak Tâbî ve Firdevsî Çelebi'nin de Edirne şehrengizi yazan şairler arasında olduğu anlaşılır. Fakat bu iki şairin eserleri bugün için elde yoktur.⁵ Devrin temayüllerine uyarak Edirne şehrengizi kaleme alanlardan biri de Neşâtî'dir.⁶ Şehrengizlerle ilgili ilk çalışanlardan biri olan Mustafa İzzet de hazırladığı tezde Rieu kataloğuna dayanarak Usûlî'nin Yenice Şehrengizi'nden başka bir de Edirne şehrengizi olduğunu belirtmektedir.⁷

XVI. yüzyıl şairi Kerîmî de Edirne şehrengizi yazan şairler arasında gösterilmektedir. Hayatı hakkında son derece sınırlı bilgilere ulaşılan Kerîmî, Kanuni devri şairlerindedir. Babasının adı Mahmud'dur. Öğrenimini tamamladıktan sonra divan kâtipliği yaptığı ve neşeli, rindmeşrep bir kimse olduğu belirtilmektedir. Ölüm tarihi tam bilinmemekle birlikte XVI. yüzyıl sonlarına doğru vefat ettiği kaydedilmiştir. Kaynaklar şiirlerinden birkaç beyit örnek vermekle beraber, eser olarak sadece Edirne şehrengizinin varlığından bahsederler.⁸

Kerîmî'nin Edirne Şehrengizi

a. Nüshaları ve Şekil Özellikleri

Kerîmî'nin Edirne şehrengizinin iki nüshası tespit edilmiştir:

1. Atatürk Üniversitesi Seyfettin Özege Kütüphanesi'nde Agâh Sırrı Levend Kitapları arasında no: 167-180'de kayıtlı *Şehrengizler Mecmuası*'nda 110a-116a varakta yer alan nüsha (A). Bu mecmua Agâh Sırrı Levend'in *Türk Edebiyatında Şehr-engizler ve Şehr-engizlerde İstanbul* isimli eserini hazırlarken Vasfi Çataloğlu ve Avni Aktunç tarafından değişik kütüphanelerde ve şahıslarda bulunan şehrengizlerin istinsah edilmesiyle oluşturulmuştur.⁹

Nüshanın sonunda yer alan “*Temme Şehrengîz-i Kerîmî bin Mahmûd ‘ufiye ‘anhümâ fi sene 1173 / Nukile min sene 951*” ifadesinden anlaşıldığına göre H 951 / M 1544'te yazılan eser H 1173 / M 1760'ta nakledilmiştir. Toplam 166 beyit olan bu nüsha “*Menşe'-i Tahrîr-i Nukûş-ı Evrâk u Sebeb-i Tasâtîr-nâme-i İştîyâk Tetimme-i Kasîde-i Medh-i Hûbân-ı Edirne*” başlığıyla başlar. Y nüshasında bulunan tevhit ve münacat bölümleri bu nüshada yoktur. 58 güzelin övgüsünün yapıldığı nüsha *dua* ve *hâtîme* bölümüyle son bulur.

2. Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi'nde no. 0298/3'de kayıtlı mecmuada 73b-81a varakta *Şehrengîz-i Edirne* adıyla yer alan nüsha (Y). Bu nüshadaki metin 141 beyitten meydana gelmektedir. Manzume “*Ender Tevhîd-i Bârî Te'âlâ 'Azze İsmuhu*” başlığını taşıyan

³ Aysun Sungurhan-Eyduran, *Kınalızâde Hasan Çelebi Tezkiretî's-Şu'arâ, Tenkitli Metin A*, Ankara, 2009, s. 246, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR.78466/kinalizade-hasan-celebi---tezkiretus-suara.html>, erişim tarihi: 17.07.2015; Agâh Sırrı Levend, *a.g.e.*, s. 38.

⁴ Süleyman Solmaz, *Gülşen-i Şu'arâ (Bağdatlı Ahdî) B Metin*, Denizli, 2009, s. 193, http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10731_agmpdf.pdf?0, erişim tarihi: 17.07.2015.

⁵ Barış Karacasu, “Türk Edebiyatında Şehr-engizler.” *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi V /10*, 2007, s. 265; Agâh Sırrı Levend, *a.g.e.*, s. 36.

⁶ Agâh Sırrı Levend, *a.g.e.*, s. 55; Barış Karacasu, *a.g.e.*, s. 296.

⁷ Barış Karacasu, *a.g.e.*, s. 300.

⁸ Abdurrahman Hıbrî, *Enisü'l-Müsâmirîn*, İÜ., TY. 451, v. 83b.; Rıdvan Canım, *Başlangıçtan Günümüze Edirne Şairleri*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1995, s. 138-139, Niyazi Adıgüzel, *Edirneli Ahmet Bâdî'nin “Riyâz-ı Belde-i Edirne” Adlı Eserinin Tezkire Kısmı*, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Edirne, 2008, s.301; Osman Nuri Peremeci, *Edirne Tarihi*, Edirne ve Yöresi Eski Eserleri Sevenler Kurumu Yayınları, İstanbul, s. 226; Atilla Özkırımlı, “Kerîmî”, *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi*, İstanbul, 1987, C.3, s. 746; İsmail Hakkı Aksoyak, “Kerîmî Efendi”, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <http://www.turkedebiyat isimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5425>, erişim tarihi: 18.07.2015.

⁹ Tığlı, Fatih, “Klâsik Türk Edebiyatında Şehrengiz Çalışmaları Hakkında Bibliyografya Denemesi.” *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic 2/4 Fall (2007)*: 765.

bir *tevhid* ile başlar ve *münâcât*, *sebeb-i te'lîf*, *der-medh-i Edirne* başlıklarını taşıyan bölümlerden sonra güzellerin övgüsüyle devam eder. Bu kısımda Edirne şehrinin 36 güzelinin övgüsü bulunmaktadır. Bu güzellerin hepsi ikişer beyitle tavsif edilmiştir. Nüsha *dua* ve *hâtîme* bölümüyle son bulmaktadır.

Bu çalışmada tespit edilen nüshaların karşılaştırılması neticesinde Kerîmî'ye ait Edirne şehrengizinin tenkitli metni hazırlanmıştır. Eser, mesnevi nazım şekliyle ve aruzun *mefâ'ilün mefâ'ilün fa'ûlün* kalıbıyla yazılmış olup, 202 beyitten meydana gelmektedir. Edirne şehrengizi *tevhit*, *münâcât*, *sebeb-i te'lîf*, Edirne şehrinin övgüsü, Edirne güzellerinin övgüsü, *dua* ve *hâtîmeden* oluşmaktadır.

Manzume “*Ender Tevhîd-i Bârî Te'âlâ 'Azze İsmuhu*” başlığını taşıyan 16 beyitlik bir *tevhid* ile başlar. Bu bölümde Allah'ın isim ve sıfatlarını sayan şair, kulun aczini bildirir.

Münâcât başlıklı bölümü 19 beyit olup bu kısımda bir nevi arzıhâlde bulunan şair, nefesine yenildiğinden ve güzeller karşısında talihsizliğinden bahseder. İsyarla o denli ülfet etmiştir ki dinen yapılması emredilenler bile meçhulü olmuştur. İmam namazda ayet okurken sevgilinin güzelliğinin rivayet edildiğini sanırım, diyen şair yere yalvarmak için yüz sürdüğünde bile bütün dileklerinin sevgiliye kavuşma olduğunu söyler. Ahu gibi olan sevgiliyi gördükçe köpek gibi olan nefsinin kararının elden gittiğini, zülfü şehbâz misali olan birisi karşısında salınsa gönül kuşunun aşkla uçmaya başladığını, dudağı şarap renkli güzelin aşk kadehinin kendisini sarhoş ettiğini, bir selvi boylu naz ile salınsa başına kıyamet kopardığını, ay yüzlü sevgili gözüne görüldüğünde gözyaşı yıldızlarının sinesinde dolaştığını, gamzeli bir güzelin hasretinin kılıcı ile pare pare olduğunu ve ne zaman bir ay yüzlüye yar olmak için niyetlense onun da cefakâr çıktığını anlatır. Hâsılı hâlinin hep sefahat olduğunu söyleyen Kerîmî, akıl sahiplerinin bu sıraladıklarında hacetinin ne olduğunu anladıklarını belirttikten sonra Allah'a yalvarmaya başlar. İnyet gözüyle hâline bakması, canından ve gönlünden gamı def ederek, mutluluğun kapısını kendisine açması için *dua* eder. Allah'a yakararak gözünden gaflet perdesinin açılması ve doğru yolu göstermesini diledikten sonra bu duasına “amin” ister.

Sebeb-i telîf başlığını taşıyan ve 12 beyitten meydana gelen bölümünde ise Kerîmî, bir gece yalnızlık içerisinde tefekkür etmekteyken varlık âlemini sorgular, hiçbir şeyin yoktan var olmadığını ve aynı zamanda her şeyin de bir gün yok olacağını, neticede kendi canının da bedeninden ayrılacağını idrak ederek dünyada bir yadigarının kalmasını arzu eder. Bu amaçla güzelliğin gül bahçesini süslemek gayesiyle Edirne şehrinin bütün güzellerin isimlerinin bulunabileceği bir eser ortaya koymak gerektiğini söyler. Âşıkların da bu yazdıklarını okuyarak mutlu olmalarını dileyen şair, kendisinin de *dua* ile yâd edilmesini temenni eder.

Edirne şehrinin övgüsünün yapıldığı “*Der-medh-i Şehr-i Edirne Humiyet 'ani'l-beliye*” başlıklı, 12 beyitten meydana gelen bölümde şair, pek çok şehir gördüm ama hiçbirisi Edirne gibi cennet misal olamaz, demektedir. Bu kısımda şehrin kevser suyuna benzeyen nehirleri, elif boylu minareleri, âdeta Allah'a hamt eder gibi görünen kubbeleri söz konusu edilmekle beraber, bu tavsiflerin dışında Edirne'nin tarihî ve doğal güzellikleri ya da gezilip görülecek yerlerinin tasviri yoktur. Bu hâliyle manzumenin türün karakteristik yapısına uygun olarak Edirne'nin güzelliklerini değil güzellerini anlatmak gayesi ile kaleme alındığı anlaşılmaktadır. Nitekim bu beyitlerde şair, sözü hemen şehrin güzellerine getirerek, her birinin hasret ateşinin canı yaktığını ve bu güzeller bahçesinde sanki cennet bahçelerinde gezen huri ve gılmanların seyredildiğini söyler. Şair, bütün dünyayı baştan aşağı gezsen Edirne'ye benzeyen ikinci bir şehir yoktur, dedikten sonra özellikle içinin birbirinden üstün emsalsiz güzellerle dolu olduğunu vurgulayarak, bu bölümü tamamlar.

Edirne şehrinin övüldüğü bölümden sonra güzellerin övgüsü başlar. Bu kısımda bir bölüm başlığı olmayıp, şair tasvir edeceği her güzelin ismini bir başlıkla haber verir, aynı zamanda övgüyü bildirmek üzere de bu başlıklarda “*der-medh-i*” ifadesini kullanır. Kerîmî'nin

Edirne şehrengizinde toplam 59 güzele yer verilir. Bu güzellerin 42'si ikişer, 9'u üçer, 1'i dört ve en sonda yer alan güzel de altı beyitle tasvir edilmiştir.

Du'â-i İcmâlî başlıklı bölüm 5 beyittir. Bu beyitlerde şair, Edirne güzellerinin her birisinin bu âlemde varlığı ve güzellik ülkesinin hükümdarları olması için Allah'a dua eder. Hepsinin bu dünyadan nasibini alması, uzun bir ömre erişmeleri için niyazda bulunur.

Hâtîme vü 'Özr-Hâsten başlığı ile olan kısım eserin son bölümüdür ve 6 beyittir. Bu övgülerini tamamlayabildiği için Allah'a minnet duygularını ifade eden şair, sözlerindeki eksikliklerin örtülmesini de ümit etmektedir. Dünyada hâl ehlinin müridi, kemal sahibinin kulu kurbanı olduğunu bildiren Kerîmî, akıllı olanın işinin makul olacağını bu yüzden kendisinin de ömrünün makbul olması gerektiğini söyler.

b. Muhteva Özellikleri

Şehrengizlerde şairler tarafından sevgili olarak anılan güzeller, cinsiyeti apaçık ortaya konan, şairin kendi çevresinde yaşayan, adı sanı bilinen, çeşitli sanat ve meslek erbabı olan çarşı esnafı delikanlılardır. Bu durumun bilinen tek istisnası Azîzî'nin İstanbul şehrengizidir ki bu eserde diğer şehrengizlerden farklı olarak isimleriyle bahsedilen sevgililer kadın güzellerdir.¹⁰ Kerîmî'nin Edirne şehrengizi de bu türün karakteristik yapısına uygun olarak şairin yaşadığı çevrede gördüğü, tanıdığı çarşı esnafından delikanlılardır. Eserde övgüsü yapılan isimler şöyle sıralanabilir:

1. *Kendi Adı ile Anılanlar*: Musâ H'âce, Muhammed Bâkî, 'Alî Bâlî, İdrîs Bâlî, İsmâ'îl Bâlî, İbrâhîm Bâlî, Gonca Memi Şâh,

2. *Babasının Adı ile Anılanlar*: Pabuççu-zâde Musli Bâlî, Yazıcı-zâde Musli Şâh, Serrâc-zâde Musli, Câbî-zâde Kurd Bâlî, Çırakçı-zâde Ahmed Haramî, Devâlî-zâde Muhammed Şâh, Ra'dî-zâde Memi Şâh, Mü'ezzin-zade Memi Şâh, Ser-Mahfil-zâde Muhammed, Bıçakçı-zâde Ahmed Bâlî, Fethî-zâde Muhammed Şâh, Çavuş-zâde Muhammed, 'İsâ bin Kethudâ, Vezne-dâr-zâde Musli, 'Acem-zâde Mansûr Bâlî, Derzî-zâde Rıdvân, Emîn-zâde Bâkî Çelebi, Kazancı-zâde Musli, Sarrâf-zâde Memi Şâh, Sipâhî-zâde Memi Şâh, Çörekçi-zâde, 'İsâ bin Dâvûd, Boyacı-zâde Hasan Şâh, Yokuş-zâde 'Alî Bâlî, Derzî-zâde Hamza Bâlî, Hurdecî-zâde Kaya Bâlî, Şerbetcî-zâde Kurd Bâlî, Sûfî-zâde Musli Bâlî, 'Attâr-zâde Memi Şâh, Hâcî Perî-zâde Mustafâ, Nebî-zâde 'Abdu'r-rahman Bâlî, Etmekçi-zâde Ahmed Bâlî, Kâdî-zâde,

3. *Lakabı veya Mesleği ile Anılanlar*: Kebâbçı Musli Bâlî Kâmrân, Seyfî Bâlî Vâle-fürûş, Uncı Ahmed Bâlî, Hâfız Ahmed, Sefer Şâh-zâde, Âyîne-fürûş Musli Bâlî, Kaya Bâlî, Hasan Şâh, Perî Şâh Der Koga-gîrân, Bendci Receb Bâlî, İbrâhîm Kazzâz, Şeh-süvâr Bâlî, Sefer Bâlî Kazzâz, Mücellid İbrâhîm Bâlî, Derzî Ahmed Bâlî, Kürkci Tâzesi,

4. *Mahallesinin Adıyla Anılanlar*: Yıldırım Ahmed Bâlî.

Eserde her ne kadar şairin kendi çevresinden tanıdığı ve isimleriyle birlikte andığı insanlar konu edilmiş olsa da bu kişiler fiziksel özellikleri bakımından hayalî sevgililerinin tasavvur edilen güzellik unsurları ile tasvir edilmişlerdir. Başka bir ifadeyle güzellik unsurlarının ifade edilişi bakımından divan şiirinin yapısına uygun biçimde ideal güzel olarak işlenmişlerdir ve bu güzelleri somut bir biçimde canlandırmak mümkün değildir. Dolayısıyla şairin güzelliği ifade etme biçimi orijinallik taşımaz. Güzellik ülkesinin sultanı olan sevgililer, Yusuf peygamber gibi ya da peri ve melek surette; kan dökücü ve ahu gözlü; taze gül dalı, servi gibi mevzun boylu; saf gümüş ve yasemin yaprağı gibi tenli; âb-ı Hızır ve şeker dudaklı; inci dişli, nun suresi, mihrap ve yay gibi kaşlı; hançer, bıçak ve zülfîkar gibi keskin gamzeli; kızıl gül gibi yanaklı, çenesi güzellik suyuna bir kuyu; beli ise incedir.

¹⁰ Ülkü Çetinkaya, "Bir Kadın Şehrengizi: Azîzî'nin İstanbul Şehrengizi", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 54/1, 2014, s. 235-236.

- Birinûn nāmı Muslidür ‘aş(i)r-ḥûn
 Kaşı Furkân-ı ḥüsne sûre-i Nûn (b.62)
- Biri bir dişleri dürr Mûşâ Ḥ’âce
 Cihânda ölmez anı kim ki kuca (b. 64)
- Birisi derzi oğlu Ḥamza Bâlî
 Güzellikde melek olmaz mişâli (b. 106)
- Olam dirseñ aña sîne-be-sîne
 Boyun vir zû’l-fikâr-ı ğamzesine (b.143)
- Ḳaya Bâlî birisi bir şeker-leb
 Ḳırar ‘uşşâkı seng-i cevriye hep (b. 150)
- Birisi ḥüsn-i ḥulkıyla Ḥasandur
 Boyı serv ü teni berg-i semendür (b. 152)
- Ḳovacılar da birisi Perî Şâh
 Zenaḥdâni güzelliğe şuyına çâh (b. 156)
- Niçün meyl eylemez ol beli ince
 Ğamından beñ(i)zimüz döndi tunca (b. 185)

Diğer taraftan şehrin çarşısının esnafları ya da onların çırakları oldukları düşünülen güzeller, esas itibarıyla isimleri ve mesleklerinin çağrışımlarına uygun söz sanatlarıyla tasvir edilmiştir. Bu anlamda Kerîmî'nin eserini şehrengiz türünün karakteristik yapısına uygun olarak kaleme aldığı ve kendine özgü bir ifade şekli yaratmadığı görülmektedir. Şairin hünerini ancak tasvir ettiği güzellerin meslek çağrışımlarıyla oluşturduğu söz oyunları çerçevesinde göstermeye çalıştığı, orijinalliği bu ifadelerle yaratmak istediği söylenebilir. Aşağıdaki beyitlerde *Bıçakçızâde Ahmed Bâlî* tasvir edilirken “bıçak” kelimesinin çağrışımlarıyla oluşan bir kelime kadrosu ve benzetmeler kullanılmıştır. Divan şiirinde etkisinden dolayı genellikle *tîg*, *hançer*, *ok* gibi keskin, kan dökücü hatta öldürücü özellikleri olan kavramlarla birlikte kullanılan “gamze” bu beyitlerde saplandığı hâlde kan çıkarmayan bir bıçağa benzetilmiştir.

- Bıçakçı-zâde biri çeşmi ḥûn-rîz
 Şanasın ğamzesidür hançer-i tîz
- Cemâline olup cân ile müştâk
 Varup kıın toķışur kûyına ‘uşşâk
- Urur ğamze bıçağını idüp nâz
 ‘Aceb ḥikmet degül mi kan çıkarmaz (b. 89-91)

Eserde anılan bazı güzellerin huy özelliklerinin de meslek ya da lakaplarıyla ilişkilendirilmek suretiyle ifade edildiği görülmektedir. Ekmekçizâde Ahmed Bâlî'nin vefasızlığı ve cefakârlığı tohum, hamur, ekmek kelimeleriyle anlatılmıştır:

- Biri Aḥmeddür Etmekc’oğlu dil-dâr
 Tuz etmek ḥaḳḳını bilmez cefâ-kâr
- Ḥamîr itdi tenüm seng-i cefâdan
 Beni añmadı bir nân-ı vefâdan
- Neyidi bâr-ı toḥm-ı cevri çekmek
 İşi ‘uşşâkını olmasa ekmek (b. 110-112)

Kaya Bâlî'nin vefasızlığı da adına uygun olarak, hiç taştan kayadan vefa gelir mi, şeklinde ifade edilmiştir:

Ne deñlü mihr umam ol pür-cefâdan
Gelür mi hiç vefâ taşdan kayadan (b. 151)

Bir taraftan Edirne şehrinin güzellerini tasvir eden şair diğer taraftan kendi duygularını da gayet açık bir biçimde ifade eder:

Arslan Bâlî için,
Biri bir çeşmi âhü nâmı Arslan
Tenüm dâğ-ı ğamından nağş-ı kaplan (b. 92)

Sarrâf-zâde Memi Şâh,
Ğam-ı hicri yüzüm rengin zer itdi
Dür-i dendâni yaşum gevher itdi (b. 138-139)

Perî Şâh Der Koga-gîrân için,
Olupdur hem-dem-i ğam münisüm zâr
Kovalıdan beni koyunından ol yâr (b. 156-157)

Şerbetci-zâde Kurd Bâlî için,
İçelden şerbet-i vaşlını her nâs
Yarıldı yüregüm reşkile taş taş (b. 168-169)

Kazzâz Sefer Bâlî için,
Giderse düğme yolında degül ğam
İlik gibi la^c b-ı la^c lin tek emsem (b. 171)

Sûfî-zâde Musli Bâlî için,
Olurdu meskenüm gülzâr-ı cennet
Düşeydüm bir gice anuñla hâlvet (b. 172-173)

Şairin âşık kimliğindeki bu söyleyişleri ise alenen erkek güzelleri tasvir eden şehrengizlerin müstehcenlik ile ilgili göndermeler şeklinde yorumlanan / tartışılan ifadelerine örnek gösterilebilir.¹¹

Sonuç

Kanuni devri şairlerinden olan ve hayatı hakkında son derece sınırlı bilgilere ulaşılabilen Kerîmî, kaynaklarda Edirne şehrengizi yazmış olmasıyla anılmaktadır. Bir anlamda şairin bu eseri neredeyse bir belge hükmünde olup onu unutulmaktan kurtarmış ve adının şehrengiz yazar şairler arasında anılmasına vesile olmuştur.

Kerîmî'nin Edirne şehrengizinin iki nüshası tespit edilmiş ve bu nüshalar karşılaştırılarak tenkitli metin hazırlanmıştır. Karşılaştırma sırasında nüshaların her ikisinin de birbirine bakarak eksiklikler içerdiği görülmüştür: A nüshası olarak adlandırılan Atatürk Üniversitesi Seyfettin Özege Kütüphanesi, Agâh Sırrı Levend Kitaplığı'nda bulunan nüsha 166 beyit; Y nüshası olarak adlandırılan Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi'nde bulunan nüsha 141 beyittir. Karşılaştırma neticesinde ortaya konan metin ise 202 beyit uzunluğundadır. Eser şekil özellikleri bakımından ise türün özelliklerini yansıtmaktadır.

¹¹ Şehrengizler hakkında bu konuda yapılan değerlendirmeler ve ayrıntılı bilgi için bkz.: Emine Tuğcu, *Şehrengizler ve Âyîne-i Hübân-i Bursa: Bursa Şehrengizlerinde Güzeller*, Bilkent Üniversitesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2007.

Metni ortaya konan bu Edirne şehrengizi, Azîzî'nin şehrin kadın güzellerini tasvir ettiği eseri istisna edilirse diğer şehrengizlerle aynı, çarşı esnafından meslek sahibi erkek güzellerin tasvir edildiği karakteristik bir yapı arz etmektedir. Şehrin güzelleri kendi adı veya lakabıyla, babalarının adı ya da mesleği belirtilerek anılmışlar; bu özelliklerine uygun çağrışım ve söz oyunları ile tanıtılmışlardır. Edirne'nin çarşısına açılan bir pencere olarak nitelendirilecek olan şehrengizde şehrin tarihî ya da doğal güzelliklerinin tasviri yapılmamıştır. Ancak anılan mesleklerle ilgili olarak dönemin sosyal hayatına dair değerlendirilmelere ulaşılabilecek mahiyettedir. Bu özellikleri ile Kerîmî'nin Edirne şehrengizi türü temsil eden bir eser hüviyetindedir.

Şehr-engîz-i Edirne

Menşe'-i Tahrîr-i Nuķuş-ı Evrāk u Sebeb-i Taştîr-nāme-i İştîyāk

Tetimme-i Kaşîde-i Medh-i Hübân-ı Edirne¹²

Ender Tevhîd-i Bārî Te'âlâ 'Azze İsmuhu¹³

mefâ'îlün mefâ'îlün fa'ülün

- 1 Dilâ yād eyle evvel nām-ı ma' bûd
Budur dār-ı cihāndan bāb-ı maķşûd
Hālāş ol ğamdan eyle zıkr-i Allāh
Dil ü cānla oķu elhāmdüillāh
Yoĝ anuñ evveline hiç bidāyet
Bulunmaz āhirine hadd ü ğāyet
Muķaddem her ezelden ibtidāsı¹⁴
Mu'ahħhar her ebedden intihāsı
- 5 Şeh-i mülk-i zemîn ü āsmāndur
Kıdem tahtında sultān-ı cihāndur
Kemāl-i 'ilmile mevşûf zātı
Mu'arrādur havādişden şıfātı
Başîr ü Sāmî' ü 'Allām u Dānā
Kadīm ü Kādir ü Hayy u Tüvānā
İrādetle kıılır her kār u bārı
Müreccaħ her vücūda ihtiyārı
Muķırrdur bu söze ger hāşş u 'āmı
Hürufı yok velî vardur kelāmı
- 10 Aña hāmîd durur arz u semāvāt
Şenā-ħ'ānı durur mecmū' -ı zerrāt
Bula mı ol başîret nefs-i māhî
Ki bile Hāķ Te'ālāyı kemāhî

¹² Bu başlık Y'de yok. A 110a.

¹³ Bu başlık ve devamında 1-16. beyt A'da yok. Y 73b.

¹⁴ ezelden: ezel Y, - A.

Feşâhatde ne deñlü olsa mâhir
Olur her dil anuñ vaşfında kâşır

Ne deñlü itse kişi ihtimâmı
Şenâsın idemez anuñ tamâmı

Budur insâna a' lâ-yı kerâmet
Kuşûrından kıla ' arz-ı münâcât

- 15 Nihâyet yok gönül çün kim şenâyâ
' Ubûdiyyet yüzün sür hâk-i pâya¹⁵

Hemân şimden gerü hatm-i kelâm it
Bu tevhîdi du' âyile tamâm it

Münâcât¹⁶

Îlâhî ' âcizem gâyet faķîrem
Belâ râhında key hâk-i haķîrem

Degülem bir nefes zikrüne hem-dem

Velî nefse muţî' em

Şu deñlü olmuşam ' isyâna me'lûf
Kamu mechûlüm oldu emr-i ma' rûf

- 20 Namâz içre imâm oķırsa âyet
Şanuram hüsn-i yâr eyler rivâyet

Yüz urup yire eylersem münâcât
Vişâl-i yâr olur aķşâ-yı hâcât

Gözüm gördükçe bir âhü nigârı
Seg-i nefsün gider elden qarârı

Şalunsa qarşuma bir zülfi şebbâz
Gönül murġı urur ' aşķıla pervâz

Lebi mey-gün güzel olsa göze tuş
İder cânım maħabbet câmı serhoş

- 25 Şalınsa nâz ile bir serv-kâmet
Koparur başuma şevķı kıyâmet

Görinse gözüme bir mâh-ruhsâr
Nücüm-ı eşk olur sînemde seyyâr

Şataşsam nâgehân bir gamze-kâra
İder hasret kılcı pâre pâre

Ne meh-rûya ki kaşd itsem olam yâr
Sitâremde çıkar ol da cefâ-kâr

¹⁵ hâk-i pâya: hâk ü pâya A.

¹⁶ Bu başlık ve devamında 17-35. beyt A'da yok. Y 74a.

- Muḥaṣṣal cümle kârum hep sefâhat
Bilür âkıll olan dimek ne ḥâcet
- 30 Gedâyam sâ'ilem kapuñda ey Ḥaḳ
İnâyet 'aynıyıla ḥâlüme baḳ
- Dil ü cânuñ ğamın def' eyle şâd it
Baña luḳ u kerem bâbın küşâd it
- Ḥalâş eyle miḥen âlâyişinden
Ferâğat vir cihân ârâyişinden
- Ġişâ-i ğafleti ref' it gözümden
İlâhî kıll beni âĝâh özümden
- Hidâyet şem'ini cânâ ziyâ vir
Zalâlî zulmete dilden rehâ vir
- 35 Müyesser kıll anuñ yâ Rabb kâmin
Du'âyı işidüp kim dirse âmin
- Sebeb-i Te'lîf¹⁷**
- Meger bir şeb bu ḳalb-i pür-figâra
Urur tîĝ-ı melâmet niçe yara
- Tefekkür eyledüm arz u semâvât
Taĝayyür bulmada mecmû' -ı zerrât
- Yazıldı levḥ-i cân içre bu mefhûm
Ki her mevcûd olur elbette ma'dûm¹⁸
- Muḳarrer añladum devr-i zamânı
Tenümden ayırur zecrile cânı
- 40 Hemân ol dem ĝirivân u ḥurûşân
Nedâmetlerle kıldum âh u eĝân
- Ḳatı yandum yağıldum aĝladum çok
Zamîrüm niçe fikre baĝladum çok
- Buña irişdi âḥır ihtiyârum
Ḳala dünyâda bârî yâdigârum
- İdem bir ĝülşen-i zîbâyı tezyîn
Ġörenler diye yüz cân ile taḥşîn
- Ki icâd eyleyem bir defter-i ḥûb¹⁹
Bulna anda cümle nâm-ı maḥbûb
- 45 Edirne şehrinüñ dilberlerini
Semen-sîmâ vü sîmîn-berlerini

¹⁷ Bu başlık A'da yok. Y 75a.

¹⁸ ma'dûm: mevhûm A.

¹⁹ eyleyem: eylese A.

İdem her birine medh ü şenâlar
Niyâz u sūz ile biñ biñ du' âlar

Oқыup niçe ' aşıklar ola şād
Kerîmiyi du' ādan ideler yād

Der-medh-i Şehr-i Edirne Hūmiyet 'ani'l-beliye²⁰

Egerçi niçe şehr itdüm temāşā
Edirne gibi olmaz cennet-āsā

N'ola dirsem aña Firdevs-i şānī
Ki İrem bāğıdur her büstānı²¹

50 Aķar tahtından enhārı berāber
Şanasuñ her birisi āb-ı kevşer

Niçe yirlerde cārī çeşme-sārı
Dil-i ' uşşāka beñzer yoķ ķarārı

İçinde şehriniñ her bir mināre²²
Dönüpdür bir elif-ķāmet nigāra²³

Nazar kılsañ ķıbāb-ı her-mesācid
Sücūd idüp olurlar Hāķķa hāmid

Girüp her bir güzel āb-ı revāna
Od urur āteş-i hasretle cāna

Güzeller ravzasın itdükce seyrān
Cinān bāğın gezer şan hūr u ğılmān²⁴

55 Gören bu şehri n'ola olsa mesrūr
Ki olmuş her evi bir beyt-i ma' mūr

Şanasın hāk-i pāki misk ü ' anber
Dimāğ-ı ' ālemi eyler mu' attar

Ararsañ ser-be-ser mülk-i cihānı
Bu şehr için bulunmaz daħı şānī

Huşuşā toptolu içi güzeller
Biri birinden a' lā bī-bedeller

Der-medh-i Şāh-ı Hūbān-ı Cihān Kebābcı Muşlı Bālī Kāmran²⁵

Ser-āmed bir perīdür zübde-i nās²⁶
Lebi āb-ı Hız(ı)r ķardaşı İlyās

²⁰ Der Medh-i Şehr-i Edirne Hūmiyet 'ani'l-beliye: Der Medh-i Edirne Y. A110a, Y 75b.

²¹ bāğıdur: bāğı durur Y.

²² şehriniñ her bir mināre: her mināre serv-endām A.

²³ Dönüpdür bir elif-ķāmet nigāra: çekilmiş her biri sancaķ-ı İslām A.

²⁴ Y'de başlık yok.

²⁵ Der Medh-i Şāh-ı Hūbān-ı Cihān/Kebābcı Muşlı Bālī Kāmran: Der Medh-i Kebe-Fürüş Y. A 110b, Y 76a.

²⁶ Perīdür: peri-rū A.

- 60 Cihâna gün gibi hüsniyle menşür
Kebâbcı Muşlidür şehr içre meşhûr²⁷
Melâhat gülşeninün tâze dalı
Güzel gözli efendim Muşli Bâlî²⁸
**Der-medh-i Mîr-melik-i Keşmîr Gendüm-gün Pabuçcu-zâde Muşli
Bâlî 'Aşr-ğün**²⁹
Biriniñ nâmı Muslidür 'aş(i)r-ğün
Kaşı Furkân-ı hüsne sûre-i Nûn
Göreydi bir nazâr ol meh-cemâli
Olurdı aña kürsî 'arş-ı 'âlî
Der-medh-i Muşâ H'âce³⁰
Biri bir dişleri dürr Mûşâ H'âce
Cihânda ölmez anı kim ki kuca
- 65 Nazâr kıлмаğa ol didâri nûra
Varup kûyına öldük tura tura
Der-medh-i Muḥammed Bâkî³¹
Muḥammed Bâkîdür birisine nâm
Münevverdür yüzinden dîn-i İslâm
Tulû' itse güneş gibi ol âfet
Getirür yüzini gören şalavât
Der-medh-i Yazıcı-zâde Muşli Şâh³²
Dil ü cân burcunuñ mâh-ı tamâmı
Yazıcı oğlı Muşli Bâlî nâmı
Kıdem naqşı anuñ dest-i ezelle³³
Kaşı taḥrîrin itmiş kıl kalemle
Der-medh-i Serrâc-zâde Muşli³⁴
- 70 Biriniñ nâmı Muşli ibn-i Serrâc
Ġubâr-ı pâki olsun başuma tâc
Güne 'arż-ı cemâl itse ol âfet
Hiçâbından diye kuşkuna kuvvet

²⁷ Bu beyit Y'de yok.

²⁸ Bu beyit A'da yok.

²⁹ Bu başlık ve 62-63.beyt Y'de yok. A 110b.

³⁰ Bu başlık ve devamında 64-65.beyt Y'de yok. A 110b.

³¹ Der Medh-i Muḥammed Bâkî: Der Medh-i Behrâmî-zâde A. A 111a, Y 76b.

³² Bu başlık ve devamında 68-69.beyt Y'de yok. A 111a.

³³ naqşı: naqqâşı A.

³⁴ Der Medh-i Serrâc-zâde Muşli: Der Medh-i Muşli Bin Serrâc Y. A 111a. 76b.

Der-medh-i Cābī -zāde Kurd Bālī³⁵

Birinüñ nāmı Qurddur Cābī-zāde
 Aña tilkilenür hadden ziyāde
 Seg-i nefsumden idüp ihtirāz āh
 Gelüp koynuma girmez bir şeb ol māh
 Raķīb-i seg dimiş irem visāle
 İşidüp ben de didüm kızum ala³⁶

Der-medh-i Çıraķcı-zāde Aḥmed Ḥaramī³⁷

- 75 Biri bir düzd-i dil Aḥmed Ḥarāmī
 İder yağma göñül mülkin tamāmī
 Bize bī-ḥad cefālar eyleme şāf
 Ḥarāmī ḥırsız ol terk itme inşāf

Der-medh-i Devālī-zāde Muḥammed Şāh³⁸

Devālī-zāde biri bir güzeldür
 Nażīri mün'adimdür bī-bedeldür
 Ğamıyla dil eritdi bağırı yağın
 Devāda görmedi ammā kıulağın
 Raķībün her sözi ol meh-liķāya³⁹
 İt ürmek deñlüce gelmez devāya

- 80 Baña bir büse iḥsān idüp işār
 Dönüp didi devā gördün mi zinhār

Der-medh-i Ra' dī-zāde Memi Şāh⁴⁰

Biri çarḥ-ı cemāle māh-ı sāde
 Daḥı şimşekdür adı Ra' dī-zāde
 Cefāsı nārına yanmaya kimdür
 Ol āfet yanar otdur yıldırımür

Der-medh-i Mü'ezzin-zade Memi Şāh⁴¹

Mü'ezzin-zāde birisi Memi Şāh
 Refī' itsün maķām-ı ḥüsnin Allāh
 İki çeşmün çıkarsa bir delikden
 Şadā virmez maķām-ı büselikden

³⁵ Der Medh-i Cābī -zāde Kurd Bālī: Der Medh-i Cābī-zāde Y. A 111a, Y 77a.

³⁶ Bu beyit Y'de yok.

³⁷ Der Medh-i Çıraķcı-zāde Aḥmed Ḥaramī: Der Medh-i Aḥmed-i Ḥarāmī Y. A 111a, Y 77b.

³⁸ Bu başlık ve devamında 77-80. beyt Y'de yok. A 111b.

³⁹ ol: olsa A, - Y.

⁴⁰ Bu başlık ve devamında 81-82. beyt Y'de yok. A 111b.

⁴¹ Der Medh-i Mü'ezzin-zade Memi Şāh: Der Medh-i Memi Şāh Y. A 111b, Y 76b.

Der-medh-i Ser-Maḥfil-zāde Muḥammed⁴²

- 85 Biri ser-maḥfilūn oğlu Muḥammed
 Kaşı mihrābı ehl-i zühde mescid
 Anı medh eyleyüp okır niçe dil
 Cemāli muşhafın maḥfil-be-maḥfil

Der-medh-i Seyfī Bālī Vāle-fürüş⁴³

- Biri vāleci Seyfī çeşmi kıttāl
 Giyer didüm ğamından vāle-i āl
 N'ola ḥayrān olursam ol cemāle
 Ki vāle gibi dūrer aña vāle

Der-medh-i Bıçaqçı-zāde Aḥmed Bālī⁴⁴

- Bıçaqçı-zāde biri çeşmi ḥūn-riz
 Şanasın ğamzesidür ḥançer-i tiz
 90 Cemāline olup cān ile müştāk
 Varup kın tokışur kūyına 'uşşāk
 Urur ğamze bıçağını idüp nāz
 'Aceb ḥikmet degül mi kıan çıkarmaz

Der-medh-i Arslan Bālī⁴⁵

- Biri bir çeşmi āhū nāmı Arslan
 Tenüm dāğ-ı ğamından nakş-ı kıaplan
 Kıatı nāzük güzeldür ol leb-i nūş
 Virür 'uşşāka dāyım ḥ'āb-ı ḥargūş

Der-medh-i Edhem Bālī-i Cānbāz⁴⁶

- Birisi bir melikdür adı Edhem
 Dolupdur ḥasretinden cān u dil hem
 95 Başumda mūy-ı jülidem gözün aç
 Olupdur bir siyeh-reng edhemī-tāc
 İrerseñ vaşla bulup şāh-ı baḥtı
 Yolında terk idersün tāc u taḥtı

Der-medh-i 'İsī bin Dāvūd⁴⁷

- Birisi ibn-i Dāvūd adı 'İsā
 Mücerred vaşlıdur cāna temennā

⁴² Der Medh-i Ser-Maḥfil-zāde Muḥammed: Der Medh-i Muḥammed Y. A 111b, Y 77b.

⁴³ Bu başlık ve devamında 87-88. beyt Y'de yok. A 111b.

⁴⁴ Bu başlık ve devamında 89-91. beyt Y'de yok. A 111b.

⁴⁵ A 112a, Y 79a.

⁴⁶ Bu başlık ve devamında 94-96. beyt Y'de yok. A 112a.

⁴⁷ Bu başlık ve devamında 97-98. beyt Y'de yok. A 112a.

Raķîbiyle ider ol meh maħabbet
 ar-ı Deccāl ile  İsa ne nisbet

Der-medħ-i Boyacı-zāde asan Őāħ⁴⁸

Boyacı-zāde birisi asan Őāħ
 Boyar hicri yüzüm anlara her gāħ

- 100 Didüm ħaddūñ kıızıl güldür nigārā⁴⁹
 Didi igende açuķ boyamaya

Ben umman ħiç dıraħt-ı serv o boya
 Güzellik büstānında o boya⁵⁰

Der-medħ-i Yoķuş-zāde  Alī Bālī⁵¹

Yoķuş-zāde  Alī dil-dār-ı muķbil
 İnişe Őu gibi aķar aña dil

Semend-i cāna ğam dengin idüp bār
 Yoķuşlara sürer  uşşāķı her bār

Der-medħ-i Yıldırımılı Aħmed Bālī⁵²

Birisi Yıldırımında Aħmed adı
 utuşmuş āteş-i ħüsne nihādı

- 105 Ne lāzım ben anuñ medħini itmek
 Cemāli berķ urur mānend-i Őimşek

Der-medħ-i Derzī-zāde amza Bālī⁵³

Birisi derzi oğlı amza Bālī
 Güzellikde melek olmaz mişālī

abā-yı vaşlı pürdür pārelerle
 İşi ferdāyimiş āvārelerle

Der-medħ-i Kürkci Tāzesi⁵⁴

Biri bir ħüb Kürkci yār-ı meşħur
 Başımda dūd-ı hicri tāc-ı semmūr

Göreldeñ Şehr-i ħüsn iķre o miri
 Őükür ki cān ile olduk esiri

Der-medħ-i Etmekci-zāde Aħmed Bālī⁵⁵

⁴⁸ Der Medħ-i Boyacı-zāde asan Őāħ: Der Medħ-i Boyacı-zāde Y. A 112a, Y 79a.

⁴⁹ Güldür: durur A.

⁵⁰ Bu beyt Y'de yok.

⁵¹ Bu başlık ve devamında 103-104. beyt Y'de yok. 112a.

⁵² Der Medħ-i Yıldırımılı Aħmed Bālī: Der Medħ-i Aħmed Fī-Maħalle-i Yıldırım Y. A 112b, Y 76b.

⁵³ Der-Medħ-i Derzī-zāde amza Bālī: Der Medħ-i amza Bālī Y. A 112b, Y 77b.

⁵⁴ Bu beyt ve devamında 108-109. beyt Y'de yok. A 112b.

⁵⁵ Der Medħ-i Etmekci-zāde Aħmed Bālī: Der Medħ-i Etmekci-zāde Y. A 112b, Y 77b.

- 110 Biri Aḥmeddür Etmekç' oğlı dil-dâr
Tuz etmek ḥaḳḳını bilmez cefâ-kâr

Ḥamîr itdi tenüm seng-i cefâdan
Beni añmadı bir nân-ı vefâdan

Neyidi bâr-ı toḥm-ı cevri çekmek
İşi 'uşşâḳını olmasa ekmek⁵⁶

Der-medḥ-i Ḳâdî-zâde⁵⁷

Birisi de Muḥammed ibn-i Ḳâdî
Aña ḳul olmağa her kişi râdî

Ḳaşı ḳavs-i ḳuzah bir meh-liḳâdur
Atılmış ğamzesi tîr-i ḳazâdur

Der-medḥ-i Uncı Aḥmed Bâlî⁵⁸

- 115 Biri Uncı 'Acem şâkirdi Aḥmed
Güzellik gülşeninde yâsemen-ḥad

Beni vaşl itmezise aña gerdün
Ġamıyla kendi kendüm iderüm un

Der-medḥ-i Fethî-zâde Muḥammed Şâh⁵⁹

Muḥammeddür birisi Fethî-zâde
Güzellik çarḫı içre mâh-ı sâde

Lebinden bûse itdüm şey' li'llâh
Didi bir ḳapuya daḫ'eftaḫa'llâh⁶⁰

Der-medḥ-i Çävüş-zâde Muḥammed⁶¹

Birisi de Muḥammed ibn-i Çävüş
Perî görse cemâlin ola bî-hüş

- 120 İşimüñ şolına dönmezdi şağı
Öñince ol şehün olsam şolağı

Der-medḥ-i 'İsâ bin Ketḫudâ⁶²

Birisi ketḫudânuñ oğlı 'İsâ
Ḳılur nuḫḳıyla i'câz-ı Mesîḫâ⁶³

Leb-i âb-ı ḫayâtın nüş iden cân
Sürer 'ömr-i Hız(ı)r tâ ḫatm-i devrân

⁵⁶ Bu beyit Y'de yok.

⁵⁷ A 112b, Y 78a.

⁵⁸ Der Medḥ-i Uncı Aḥmed Bâlî: Der Medḥ-i Aḥmed Bâlî Y. A 112b, Y 78a.

⁵⁹ Der Medḥ-i Fethî-zâde Muḥammed Şâh: Der Medḥ-i Fethî-zâde Y. A 113a, Y 78a.

⁶⁰ daḫ'eftaḫa'llâh: daḫı eftaḫa'llâh A, Y.

⁶¹ Der Medḥ-i Çävüş-zâde Muḥammed: Der Medḥ-i Muḥammed İbn Çävüş Y. A 113a, Y 78a.

⁶² Der Medḥ-i 'İsâ bin Ketḫudâ: Der Medḥ-i 'İsâ Y. A 113a, Y 78b.

⁶³ ḳılur: ḳalur A.

Der-medh-i Vezne-dâr-zâde Muşli⁶⁴

Birisi vezne-dâruñ oğlu Muşli
Boyı mevzûn u zâtı gâyet uşlı

Çekilse Mısr-ı hüsn içinde zâhir
Güzellikde gelür Yûsufdan ağır

Der-medh-i Hâfız Aḥmed⁶⁵

125 Birisi bir güzeldür Hâfız Aḥmed
Kemâl-i hüsn ile olsun mü'ebbed

Şadâ-yı nerm ile ol mâh-ı mes'ûd
Mum ider âheni mânend-i Dâvûd⁶⁶

Der-medh-i Sefer Şâh-zâde⁶⁷

Sefer Şâh oğludur birisi Aḥmed
Semen-simâ güzeldür nârven-ḳad

Güzellik bûstânınuñ gülidür
Dil ü cân gülşeninüñ bülbülidür

Der-medh-i 'Acem-zâde Manşûr Bâlî⁶⁸

'Acem oğlu birisi adı Manşûr⁶⁹
Gören vaşlı cinânın ola mağfûr

130 Teraḥḥum itmez ol yâr-ı cefâkâr
İderseñ kendüyi Ḥallâc-vâr dâr⁷⁰

Der-medh-i Derzî-zâde Rıdvan⁷¹

Birisi derzi başı oğlu Rıdvan
Biçer mıkrâz-ı cevriye niçe cân

Ḳatı inşâfı yok dil-dâr u ṭannâz⁷²
K'ide 'uşşâḳına endâzesiz nâz

Der-medh-i Emîn-zâde Bâḳî Çelebi⁷³

Emîn oğlu birisi adı Bâḳî
Cemâli nâmı gibi ola bâḳî

⁶⁴ Bu başlık ve devamında 123-124. beyt Y'de yok. A 113a.

⁶⁵ Der Medh-i Hâfız Aḥmed: Der Medh-i Aḥmed Hâfız Y. 113a, Y 77a.

⁶⁶ Mum ider âheni : Demüri mûm ider A.

⁶⁷ Bu başlık ve devamında 127-128.beyt A'da yok. Y 77a.

⁶⁸ Der Medh-i 'Acem-zâde Manşûr Bâlî: Der Medh-i Manşûr-ı Bâlâ Y. A 113a, Y 78b.

⁶⁹ Oğlu: zâde A.

⁷⁰ Kendüyi: kendüni; Ḥallâc-vâr: Ḥallâc-veş A.

⁷¹ Der Medh-i Derzî-zâde Rıdvan: Der Medh-i Rıdvan Y. A 113b, Y 78b.

⁷² Ḳatı: 'Acem A., u: - A.

⁷³ Der Medh-i Emîn-zâde Bâḳî Çelebi: Der Medh-i Bâḳî Y. A 113b, Y 78b.

Cihân zeyn oldı virelden ol âfet
Libâs-ı cenneti mihre emânet

- 135 İre şâyed diyü bizden hıyânet
Vişâli ma^c denin virmez emânet⁷⁴

Der-medh-i Kazancı-zâde Muşlı⁷⁵

Birisi Muşlı Şâh ibn-i Kazancı
Dil ü cân naq̄din almaq̄dur kazancı
Beni rüsvây idüp cevriye âhır
Dirigâ altun adım itdi baqır

Der-medh-i Şarrâf-zâde Memi Şâh⁷⁶

Birisi de Memidür ibn-i Şarrâf
Olupdur sîm-i şâfîden teni şâf
Ġam-ı hicri yüzüm rengin zer itdi
Dür-i dendâni yaşum gevher itdi

Der-medh-i Sipâhî-zâde Memi Şâh⁷⁷

- 140 Sipâhî-zâde birisi Memidür
Vişâli zaḥm-ı cânuñ merhemidür
Olaldan kişver-i ḥüsn içre ol şâh
Silâḥ-dâridur anuñ mihriye mäh

Der-medh-i 'Alî Bâlî⁷⁸

'Alî Bâlî birisi de bir âfet
Dil ü cân almada ehl-i şecâ^c at
Olam dirseñ aña sîne-be-sîne
Boyun vir zü'l-fiḳâr-ı ḡamzesine

Der-medh-i İdrîs Bâlî⁷⁹

Süleymâniyyede birisi İdrîs
Biçer cân ḥullesin mânend-i Circîs

- 145 Anuñla bir dem iden kişi şoḥbet
Görür ölmezden öñdin zevḳ-ı cennet

Der-medh-i İsmâ'îl Bâlî⁸⁰

⁷⁴ Bu beyt Y'de yok.

⁷⁵ Der Medh-i Kazancı-zâde Muşlı: Der Medh-i Muşlı Şâh Y. A 113b, Y 79a.

⁷⁶ Der Medh-i Şarrâf-zâde Memi Şâh: Der Medh-i Şarrâf-zâde Y. A 113b, Y 79a.

⁷⁷ Der Medh-i Sipâhî-zâde Memi Şâh: Der Medh-i Memi Şâh Y. A 113b, Y 79b.

⁷⁸ A 114a, Y 79b.

⁷⁹ Der Medh-i İdrîs Bâlî: Der Medh-i İdrîs Y., A 114a, Y 79b.

⁸⁰ Bu başlık ve devamında 146-147. Beyt Y'de yok. A 114a.

Birisi bir güzel İsmâ'îl adı
Visâli Ka'besi cânlar murâdı

Niyâz ider dem-â-dem bu dil ü cân
Cemâli 'ıydına olmağa kırbân

Der-medh-i Âyîne-fürüş Muşli Bâlî⁸¹

Biri âyinecidür Muşli Bâlî
Felek mir'âtı kevn 'aks-i cemâli

Ruḥ-ı hürşîdine olup muḳâbil
Her âyine olur bir bedr-i kâmil

Der-medh-i Kaya Bâlî⁸²

- 150 Kaya Bâlî birisi bir şeker-leb
Kırar 'uşşâkı seng-i cevriye hep
Ne deñlü mihr umam ol pür-cefâdan
Gelür mi hiç vefâ taşdan kayadan

Der-medh-i Hasan Şâh⁸³

Birisi ḥüsn-i ḥulkıyla Ḥasandur
Boyu serv ü teni berg-i semendür

Cemâlin luḫ ile 'arz itse ol şâh
Du'â idüp oḳur cân aḫsen-Allâh

Der-medh-i Çörekci-zâde⁸⁴

Çörekci-zâde birisi Memi Şâh
Cemâli ḥ'ânına aşlar yerür mâh

- 155 Yanaldan 'aşkı odı yüreginde⁸⁵
Günüñ ḳalmadı çiḡi çöreginde

Der-Medh-i Perî Şâh Der Koḡa-girân⁸⁶

Ḳovacılar da birisi Perî Şâh⁸⁷
Zenaḫdâni güzelliḳ şuyına çâh

Olupdur hem-dem-i ḡam münisüm zâr
Ḳovalıdan beni ḳoynından ol yâr

Der-medh-i İbrâhîm Bâlî⁸⁸

⁸¹ Der Medh-i Âyîne-fürüş Muşli Bâlî: Der Medh-i Muşli Bâlî Y., A 114a, Y 80a.

⁸² A 114a, Y 80a.

⁸³ Der Medh-i Ḥasan Şâh: Der Medh-i Ḥasan Bâlî Y. A 114a, Y 80a.

⁸⁴ Der Medh-i Çörekci-zâde: Der Medh-i Memi Şâh Y. A 114a, Y 80a.

⁸⁵ Yanaldan: Yanalı A.

⁸⁶ Der Medh-i Perî Şâh Der Koḡa-girân: Der Medh-i Perî Şâh Y. A 114b, Y 80b.

⁸⁷ Ḳovacılar da: Ḳoḡacılar da A.

⁸⁸ A 114b, Y 80b.

Birisi dağı İbrâhîm Bâlî
Dil-i 'uşşâkadur Ka' be cemâli

Göreydi hüsni tâbın nâr-ı Nemrûd
Yanardı âteş-i reşk ile pür-dûd⁸⁹

Der-medh-i Bendci Receb Bâlî⁹⁰

- 160 Biri Bendci Recebdür yâr-ı mehend
Geçer 'uşşâka nice dürlü pâ-bend
Esîr oldum meded düşdüm kemende
Kul olup boynı bađlu aña bende

Der-medh-i Hürdeci-zâde Kaya Bâlî⁹¹

Birisi Hürdeci-zâde Kayacık
Geçer çok hürdeler ol bî-vefâcık
Kılayın kendü kendüm pâre pâre
Ola kim yaranam ol ğamze-kâra

Der-medh-i İbrâhîm Ğazzâz⁹²

Birinüñ nâmı İbrâhîm Ğazzâz
Tamâm olmışdur anda şan'at-ı nâz

- 165 Giceden şubha dek âh işüm itdi
Ğam-ı hicri tenüm ibrişim itdi

Der-medh-i Şeh-süvâr Bâlî⁹³

Birisi şeh-i dilde tâc-dârum
Güzellik 'arşasında şeh-süvârum
Nazar kılmaz n'idem ehl-i niyâza
Süvâr olup semend-i 'izz ü nâza

Der-medh-i Şerbetci-zâde Kûrd Bâlî⁹⁴

Biri Şerbetçi Kûrddur dil-rubâcık
Cefâ vü cevri idici bî vefâcık⁹⁵
İçelden şerbet-i vaşlını her nâs
Yarıldı yüregüm reşk ile taş taş

Der-medh-i Sefer Bâlî Ğazzâz⁹⁶

⁸⁹ Yanardı: Olurdu A.

⁹⁰ Bu başlık ve devamında 160-161. beyt Y'de yok. A 114b.

⁹¹ Bu başlık ve devamında 162-163. beyt Y'de yok. A 114b.

⁹² Der Medh-i İbrâhîm Ğazzâz: Der Medh-i İbrâhîm Y. A 114b, Y 80b.

⁹³ Bu başlık ve devamında 166-167. beyt Y'de yok. A 114b.

⁹⁴ Der Medh-i Şerbetci-zâde Kûrd Bâlî: Der Medh-i Şerbetci Kûrd Y. A 114b, Y 80b.

⁹⁵ cevri: nâz A.

⁹⁶ Bu başlık ve devamında 170-171. beyt Y'de yok. 115a.

- 170 Birisi bir güzeldür yâr u ÷annâz
Sefer adı durur şan' atda ğazzâz

Giderse düğme yolında degül ğam
İlik gibi la' b-ı la' lin tek emsem

Der-medh-i Şüfî-zâde Muşli Bâli⁹⁷

Birisi Şüfî-zâde Muşli nâmı
Mürîd olmuşdur aña hâş u 'âmı

Olurdı meskenüm gülzâr-ı cennet
Düşeydüm bir gice anuñla hâlvet

Der-medh-i 'Attâr-zâde Memi Şâh⁹⁸

Memi nâmı birinüñ ibn-i 'Attâr
Çatı hercâyidür ammâ o dil-dâr

- 175 Faķır olanlara olmaz mülâyim
Ġanîlerle durur bâzârı dâyim

Der-medh-i Hâcî Perî-zâde Muştafa⁹⁹

Biri Hâcî Perî oĝlı Perî-zâd
İder vaşlı hayâli rûhumuz şâd

Ne lâzımdur aña medh ü şenâlar
Güzel olur Memiler Muştafâlar

Der-medh-i Nebî-zâde 'Abdu'r-rahman Bâli¹⁰⁰

Nebî-zâde birisi ' Abd-i rahmân
Şınuķ elden maşûn daħı kız oĝlan

N'ola ' uşşâķa egri baķsa dilber
Bilürsün toĝrı olmaz resm-i hançer

- 180 Ziyâde bi'-bedeldür gözi kaşı
Velî şî' ri gibi vardur tırâşı

Der-medh-i Ġonca Memi Şâh¹⁰¹

Mücelliddür biri Ġonca Memidür
Bahâr-ı vuşlatuñ çâk ' âlemidür

Dehân-ı dil-güşâsı ĝonca-i nâz
Lebi üstinde haţtı ĝülşen-i râz

Der-medh-i Mücellid İbrâhîm Bâli¹⁰²

⁹⁷ Der Medh-i Şüfî-zâde Muşli Bâli: Der Medh-i Muşli Bâli Y. 115a, Y 79b.

⁹⁸ Bu başlık ve devamında 174-175. beyt Y'de yok. A 115a.

⁹⁹ Bu başlık ve devamında 176-177. beyt Y'de yok. A 115a.

¹⁰⁰ Bu başlık ve devamında 178-180. beyt Y'de yok. A 115a.

¹⁰¹ Bu başlık ve devamında 181-182. beyt Y'de yok. A 115a.

¹⁰² Bu başlık ve devamında 183-185. beyt Y'de yok. A 115b.

Birisi kişver-i hüsnuñ be-nâmı
Mücellidlerde İbrâhîm nâmı

Kaşı Furkân-ı hüsne sûre-i Nûn
Aña kemice kıt'a kıadd-i mevzûn

- 185 Niçün meyl eylemez ol beli ince
Ġamından beñ(i)zimüz döndi tunca

Der-medh-i Derzî AĠmed Bâli¹⁰³

Birisi Derzi AĠmed şâh-ı hûbân
Keser biçer olup hüsni line hân

Şu dil kim şem' -i Ġaddine ışındı
Dönüp seng-i cefâdan yine şındı

Yüzi yilden şaķınmaĠa o gürzi
Raķîb âh oķınıñ ola mederzi

Ġo çıkşun leşker-i ĠaĠtı pusudan
Libâs-ı hüsne Ġam yoķdur ütüden

- 190 Kesilmez hergiz andan yengi derdi
Raķîb ol dilbere yâ Rab ne virdi

N'ola alçaķ egilse ol Ġazâle
Olupdur Ġâtime ehl-i cemâle

Du' â-i İcmâlî¹⁰⁴

İlâhî her birin ' âlemde var it
Güzellik kişverine şehriyâr it

Celâlûñ Ġaķķı ey Cabbâr-ı ' âlem
Ġamusın eyle ber-Ġ'ordâr-ı ' âlem

Cihân var olduĠınca her ne kim var
Devâm-ı devlet ile olalar yâr

- 195 Niyâzum bu durur ol Bî-niyâza
İrişe cümlesi ' ömr-i dırâza

Kerîmî Ġatm idüp âĠır kelâmın
Du' âyimiş murâdı didi âmîn

Ġâtime vü ' Özr-Ġ'âsten¹⁰⁵

Hezârân minnet ol Rabbü'l-enâma
Ki bu medĠi irişdüirdi tamâma

¹⁰³ Bu başlık ve devamında 186-191. beyt Y'de yok. A 115b.

¹⁰⁴ A 115b, Y 81a.

¹⁰⁵ Ġâtime vü ' Özr-Ġ'âsten: ' Özr-Ġ'âsten-i Muşannif A. A 115b, Y 81a.

Sözümde gerçi çokdur 'ayb u noğşân
Umaram setr ide dāmān-ı ihsân

Mürîdiyem cihānda ehl-i hālūñ
Kulı kırbānıyam şāhib-kemālūñ

200 Olur 'ākıl olanuñ kārı ma'kūl
Kerîme nitekim el-'özü maqbūl

Hased renci kime kim olsa 'arız
Olur ehl-i kemāl ile mu'arız

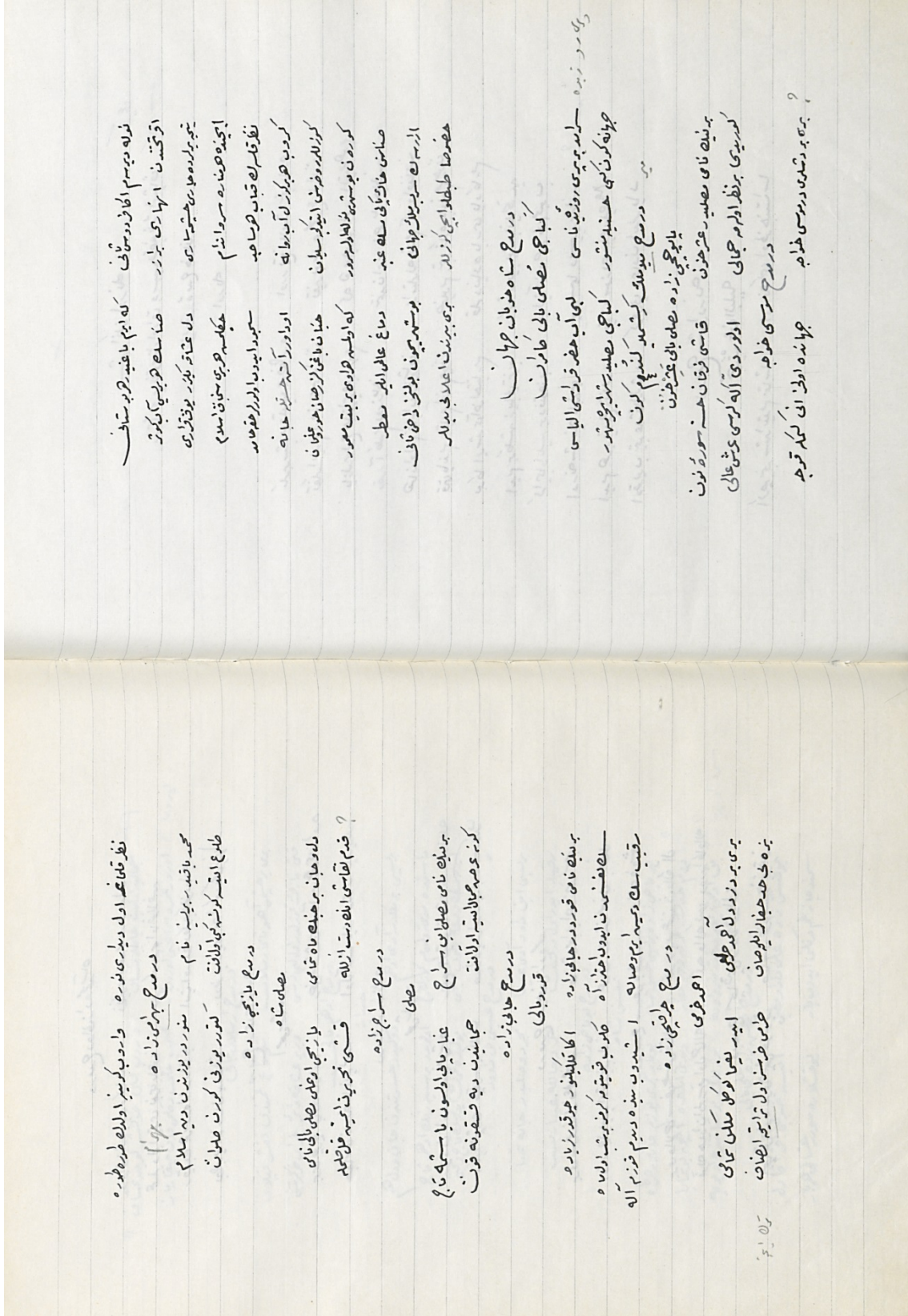
Görür 'aybı yüzün her kimsenūñ şāf
Kör olıcağ kişide çeşm-i inşāf

Temme Şehrengiz-i Kerîmî bin Maḥmūd 'ufiye 'anhümā fî sene 1173
Nuḳile min sene 951

Kaynakça

- Abdurrahman Hıbrî, *Enisü'l-Müsâmirîn*, İÜ., TY. 451, v. 83b.
- Adıgüzel, Niyazi, *Edirneli Ahmet Bâdî'nin "Riyâz-ı Belde-i Edirne" Adlı Eserinin Tezkire Kısmı*, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Edirne 2008.
- Aksoyak, İsmail Hakkı, "Kerîmî Efendi", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5425>, erişim tarihi: 18.07.2015.
- Canım, Rıdvan, *Başlangıçtan Günümüze Edirne Şairleri*, Akçağ Yayınları, Ankara 1995.
- Çetinkaya, Ülkü, "Bir Kadın Şehrengizi: Azîzî'nin İstanbul Şehrengizi", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 54/1, 2014, s. 229-268.
- Karacasu, Barış, "Türk Edebiyatında Şehr-engizler", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, V /10, 2007, s. 259-313.
- Kaya, Bayram Ali, "Şehrengiz", *TDVİA*, C.38, s. 462.
- Kırkkılıç, Ahmet, "Edirne Şehrengizleri ve Şairleri", *Yedi İklim Kültür Edebiyat Dergisi (Edirne Özel Sayısı)*, C. 6, S. 47, İstanbul 1994, s. 94 -101.
- Kırkkılıç, Ahmet, "Şehrengizler, Edirne Şehrengizleri ve Neşatî'nin Edirne Şehrengizi", *Edirne İl Halk Kütüphanesi Bülteni*, 1988, s. 44-55.
- Levend, Ağah Sırrı, *Türk Edebiyatında Şehr-engizler ve Şehr-engizlerde İstanbul*, İstanbul Enstitüsü, İstanbul 1958.
- Özkırımlı, Atilla, "Kerîmî", *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi*, İstanbul 1987, C. 3, s. 746.
- Peremeci, Osman Nuri, *Edirne Tarihi*, Edirne ve Yöresi Eski Eserleri Sevenler Kurumu Yayınları, İstanbul 1940.
- Solmaz, Süleyman, *Gülşen-i Şu'arâ (Bağdatlı Ahdî) B, Metin*, Denizli 2009, s. 193, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10731,agmpdf.pdf?0>, erişim tarihi: 17.07.2015.
- Sungurhan-Eyduran, Aysun, *Kınalızâde Hasan Çelebi Tezkiretü's-Şu'arâ, Tenkitli Metin A*, Ankara 2009, s. 246, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,78466/kinalizade-hasan-celebi---tezkiretus-suara.html>, erişim tarihi: 17.07.2015.

- Tıǧlı, Fatih, “Klâsik Türk Edebiyatında Şehrengiz Çalışmaları Hakkında Bibliyografya Denemesi”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 2/4 Fall, 2007, s. 763-770.
- Tuğcu, Emine, *Şehrengizler Ve Âyîne-i Hûbân-ı Bursa: Bursa Şehrengizlerinde Güzeller*, Bilkent Üniversitesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2007.

Resim 1: Atatürk Üniversitesi Seyfettin Özege Kütüphanesi, Ağâh Sırrı Levend Kitaplığı,

No: 167-180, vr. 110b-111a.

